

Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi
Journal of Afyon Kocatepe University Faculty of Islamic Sciences
e-ISSN: 2667-4785
June / Haziran 2020, 3 (1): 111-114

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Modern Bir Müslümanın İlmî Portresi: Muhammed Hamidullah, yazar Abdulkadir Macit
(İstanbul: Ketebe Yayınları,2019)

Değerlendiren / Reviewed by

Rumeysa USLU

Afyon Kocatepe Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Lisans Öğrencisi
University of Afyon Kocatepe Faculty of Islamic Sciences, Undergraduate Student
rmysuslu43@gmail.com

Book Review Information/Kitap Değerlendirme Bilgisi

Article Types/Makale Türü: Book Review / Kitap Tanıtımı

Received / Geliş Tarihi: 18 May / Mayıs 2020

Accepted / Kabul Tarihi: 19 May / Mayıs 2020

Pub Date SEason / Yayın Sezonu: June / Haziran

Volume / Cilt: 3 Issue / Sayı: 1 Pages / Sayfa: 111-114

Copyright © Published by Afyon Kocatepe Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Afyon Kocatepe University, Faculty of Islamic Sciences, Afyon, 03100 Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/akid>

Abdulkadir Macit'in 2019 yılında yayınlanan bu eseri, kitabın önsözünde belirtildiği gibi son zamanlarda İslami ilimlere yönelik canlanan ilginin sonucunda ortaya çıkan pek çok çalışmalardan biridir.

Son yüzyıl içinde başta İslam hukuku, siyer ve İslam tarihi olmak üzere çeşitli alanlarda çalışması olan Muhammed Hamidullah'ı konu edinen bu eser, modern zamanda örnek alınabilecek bir ismin düşüncelerinin okunmasını, tartışılmasını ve buna yönelik çalışmaların artmasını amaç edinmektedir.

Kitap, önsöz, giriş, Hamidullah'ın Hayatı, Düşüncesinin Gelişimi, Arayışlar Çağında Prototip İslam Âlimi, Metodolojisi, Din ve Nübüvvet Anlayışı, İslam İktisadı Anlayışı, Yönetim Anlayışı ve Etkileri olmak üzere sekiz başlık altında kaleme almıştır. Ayrıca Macit, sonuç kısmından sonra merak edenlere yönelik ileri okumalar yapabilmesini sağlayacak bir liste vermiştir. Bunun yanı sıra kitabın son kısmında Muhammed Hamidullah'ın hayatına kronolojik olarak yer verilmiş ve önemli kelimeleri içeren sözlük de ilave edilmiştir.

Giriş kısmında, yazarın kitabı yazma amacı ve genel olarak kitabın içeriği yer almaktadır. Kitabın bölümlerine dair özet bilgileri bu giriş kısmında bulmak mümkündür. Giriş kısmından sonra yazar, kitabın birinci bölümünde Muhammed Hamidullah'ın ailesi ve eğitim sürecinden kısaca bahsetmiştir. Hamidullah'ın başarılı akademik hayatı ve görev aldığı üniversite ve kurumlara yer verdiği birinci bölümden sonra Macit, ikinci bölümde Muhammed Hamidullah'ın düşüncesinin gelişim sürecini ele almış ve bu kısımda Hamidullah'ın düşüncesinin gelişiminde önemli husus olan "göç" eylemi üzerinde durmuştur. Onun düşüncesinin oluşumunda ve başyapıtı olan İslam Peygamberi adlı kitabının yazılmasında, Haydarabad şehrinin ilmi birikimine ve Hint Alt Kıtası'ndaki İslam iktisadı ve siyer ilmine ciddi oranda olan rağbete dikkat çeken yazar, Haydarabat'tan ve sahip olduğu ilmi gelenekten bahsettikten sonra bu ilmi geleneğin Hamidullah'ın düşüncelerine nasıl etki ettiğine değinmiştir. Yazar, Haydarabad'tan sonra Hamidullah'ın özellikle akademik alanda birçok başarıya imza attığı Paris şehriden bahsetmiştir. Hamidullah'ın dönemin ilim mabedi olarak şöhret bulan Sorbonne Üniversitesi'nde yaptığı çalışmalara ve Paris'te farklı kurumlarda aldığı görevlere değinen Macit, bu bölümde Hamidullah'ın üretkenliğine ve çalışkanlığına dikkat çekmiştir. Göç eyleminin son şehri olarak Hamidullah'ın "ikinci ilim yurdum" dediği İstanbul'u elen alan yazar, burada Hamidullah'ın İstanbul'daki kütüphanelere olan ilgisinden, üniversitede verdiği derslerden ve yetiştirdiği öğrencilerden bahsetmiştir.

Üçüncü bölümde arayışlar çağının örnek ismi olarak Hamidullah ele alınmış ve burada Hamidullah'ın düşüncesinin temellerine değinilmiştir. Bu bölümde yazarın asıl konuya geçmeden önce giriş olarak verdiği bilgiler dikkat çekmektedir. Müslümanların, kendi dışındaki milletlerle iletişime girdiğinde ortaya koyduğu tavırlara değinen Macit, bu konu hakkında önemli bilgiler aktarmaktadır. Özellikle son dönemde Müslümanların modernite ile karşılaşması sonucu ortaya koyulan tavırlardan Hamidullah'ın kendi kalarak ötekenden istifade etmeye dayalı yaklaşımı örnek bir tavır olarak sunulmaktadır. Yazar, Doğu ve Batı düşüncesini, eserlerini ve düşünürlerini tetkik eden Hamidullah'ın ne tamamen Doğu düşüncesinin ne de tamamen Batı anlayışının etkisinde kaldığını, gerçekte sıkı bir gelenek yönü olan Hamidullah'ın modern kavramlara da eserlerinde yer verdiğini vurgulamaktadır.

Dördüncü bölümde Hamidullah'ın metodolojisine değinen yazar, başlangıçta gerekli gördüğü birkaç husustan bahsetmektedir. Bunlardan birincisi onun tümdengelim yöntemini esas alması; ikincisi, hukukçu nosyonunu çalışmalarında ön planda tutması; üçüncüsü, Hamidullah'ın hayatının büyük bir kısmını Batı'da geçirmiş olmasının eserlerindeki üsluba yansıyan yönü ve dördüncüsü ise bilimsellikten ödün vermeyen yapısıdır. Yazar bütün bu hususları örnekler ışığında açıklamaya çalışmaktadır. Daha sonra yazar, İslami İlimler Metodolojisi, Tarih Metodolojisi, Dünya Tarihi Yazarlığı, Tarih Anlayışı, Bütüncül, Evrensel ve Geniş Çerçevesel Tarih Anlayışı ve Tarihte Karşılıklı Bağımlılık Yaklaşımı alt başlıklarıyla Hamidullah'ın metodolojisine dair bilgilere yer vermiştir.

Macit beşinci bölümde Hamidullah'ın din ve nübüvvet anlayışını ele almıştır. Özellikle Hamidullah'ın ayet ve hadisleri esas alarak dini açıkladığından bahsetmektedir. Hamidullah'a göre İslamiyet, bedensel ve ruhsal olmak üzere insanın her iki yönüne de hitap etmektedir. Yazar daha sonra Hamidullah'ın nübüvvet anlayışına değinmiş, burada İslam peygamberi imgesi, en güzel örnek olarak peygamber ve nübüvvetin evrenselliği gibi konularda açıklamalar yaparak konunun anlaşılmasını sağlamaya çalışmıştır.

Altıncı bölümde ise yazar Hamidullah'ın önemli düşünceleri ve önerileri olan İslam iktisadı konusunu ele almaktadır. Bu bölümde konuya dair kısa girişten sonra Macit, Hamidullah'ın İslam iktisadına dair yaptığı çalışmaları yedi alt başlık altında incelemiştir. Bu başlıklardan özellikle Bir Devlet Geliri Olarak Zekat, Müslüman Ülkeler Para Birimi Federasyonu ve Müslüman Ülkeler Faizsiz Borç Fonu gibi konulara dikkat çekmektedir. Yazar, Hamidullah'ın en çok tartışılan tezlerinden birisinin zekât ve zekâtın ekonomik yönleri olduğunu söylemektedir. Ayrıca yazara göre, Hamidullah'ın İslam iktisadına dair oluşturduğu ve dikkat çeken tezleri başta Fransa olmak üzere pek çok Batılı ve Müslüman toplumlarda tartışıldığı söylenebilir.

Yazar yedinci bölümde Hamidullah'ın yönetim anlayışına yer vermiştir. Burada öncelikle dikkat çektiği husus Hamidullah'ın "İyi bir yönetim, esasında yöneticinin karakterine dayanır" cümlesidir. Bu bölümde İslam'da Yönetimin Temel İlkeleri (istişare, liyakat, adalet, toplumsal kabul, Selefî Salih'e riayet), İslam'da Yönetimin Belli Başlı Şekil Örnekleri (müşterek idare, monarşik ve cumhuriyetvari yapı), Hilafet anlayışı ve Uluslararası Fakihler Cemiyeti alt başlıklarıyla konu detaylandırılmıştır. Hepsisi önemli olmakla birlikte özellikle bu bölümün son kısmında yer alan uluslararası fakihler cemiyeti konusu dikkat çekmektedir. Yazar, Hamidullah'ın bu tezinin temel prensiplerini özetledikten sonra gerçekleştirilmesi durumunda bunun Müslümanların birliği için önemli bir adım olabileceğini vurgulamaktadır.

Son bölüm olan sekizinci bölümde Macit, Hamidullah'ın etkilerinden (kişi veya düşünce olarak) bahsetmiştir. Hamidullah'ın etkisi altında yetişen isimlere yer veren yazar özellikle İslam tarihindeki etkileri üzerinde durmuştur. Kitabın farklı yerlerinde değindiği gibi Hamidullah'ın üstlendiği vazifeler, yaptığı çok yönlü okumalar, gelenek ve modern arasında sağladığı orta yol gibi önemli birkaç noktaya burada da yer veren yazar, akademisyenlerin Hamidullah'ın düşüncelerini araştırarak daha da derinleştirilmesi gerektiğini ifade etmiş ve bu çalışmanın buna vesile olması dileğiyle kitabını sonlandırmıştır.

Kitaptan da anlaşıldığı üzere detaylı bir anlatım sunan Macit, Muhammed Hamidullah'a dair yaptığı uzun okumalar ve çalışmaların sonucunda böyle bir eser kaleme almıştır. Yazar, eserin başından sonuna kadar akıcı üslubunu korumuş ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Bu eser, Muhammed Hamidullah ve yaptığı çalışmalara dair merakı olan herkesin okuyabileceği bir kitap olmakla beraber yazarın önsözünde de belirttiği gibi daha çok akademi camiasına hitap etmektedir.